

Sygn. akt: I AGa 73/20

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 21 sierpnia 2020 r.

Sąd Apelacyjny w Gdańsku I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący: SSA Przemysław Banasik

Sędziowie: SA Marek Machnij (spr.)

SO (del.) Karolina Sarzyńska

Protokolant: sekr. sąd. Łukasz Droszkowski

po rozpoznaniu w dniu 21 sierpnia 2020 r. w Gdańsku

na rozprawie

sprawy z powództwa (...) Grupa Budowlana spółka z ograniczoną odpowiedzialnością spółki komandytowej w J. i Przedsiębiorstwa (...) – (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w B.

przeciwko Miejskiemu Centrum (...) w G.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego w Bydgoszczy

z dnia 7 lutego 2020 r. sygn. akt VIII GC 201/15

uchyla zaskarżony wyrok w punktach: 1 (pierwszym), 3 (trzecim) i 4 (czwartym) oraz znosi postępowanie przed Sądem pierwszej instancji poczynwszy od dnia 16 października 2019 r. i przekazuje sprawę w tym zakresie Sądowi Okręgowemu w Bydgoszczy do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania odwoławczego.

SSO (del.) Karolina Sarzyńska SSA Przemysław Banasik SSA Marek Machnij

Sygn. akt: I AGa 73/20

UZASADNIENIE

(...) Grupa Budowlana spółka z ograniczoną odpowiedzialnością spółka komandytowa w J. i Przedsiębiorstwo (...) – (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w B. domagali się zasądzenia od pozwanego Miejskiego Centrum (...) w G. kwoty 249.236,14 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 18 kwietnia 2012 r. z tytułu wynagrodzenia należnego za wykonanie prac dodatkowych, które były konieczne do realizacji przedmiotu zawartej między stronami w dniu 7 grudnia 2009 r. umowy o roboty budowlane nr (...).

Pozwany wniósł o oddalenie powództwa. Pozwany zakwestionował fakt wykonania przez powodów robót dodatkowych, a ponadto twierdził, że nie miały one takiego charakteru, ponieważ wynikały z umówionego zakresu robót, który został dokładnie określony w Specyfikacji Istotnych Warunków Zamówienia (SIWZ) i w ofercie złożonej przez powodów. Kwestionował poza tym możliwość oparcia roszczenia na przepisach o nienależnym świadczeniu, wskazując, że jeśli nawet powodowie wykonaliby jakieś roboty dodatkowe, to mieli pełną świadomość braku obowiązku ich wykonania, wobec czego nie mogą obecnie domagać się zapłaty za ich wykonanie.

Sąd Okręgowy w Bydgoszczy wyrokiem z dnia 7 lutego 2020 r. zasądził od pozwanego na rzecz powodów kwotę 226.525,39 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 9 sierpnia 2014 r. do dnia 31 grudnia 2015 r. i z odsetkami ustawowymi za czas opóźnienia od dnia 18 kwietnia 2012 r. do dnia zapłaty, oddalił powództwo w pozostałym zakresie, zasądził od pozwanego na rzecz powodów kwotę 22.678,88 zł z odsetkami ustawowymi za czas opóźnienia od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty tytułem zwrotu kosztów procesu i zasądził na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Bydgoszczy od pozwanego kwotę 6.596,12 zł, a od powodów kwotę 661,93 zł tytułem zwrotu wydatków tymczasowo wyłożonych przez Skarb Państwa.

W pisemnym uzasadnieniu powyższego wyroku Sąd Okręgowy ustalił okoliczności faktyczne dotyczące zawarcia i wykonania przez strony umowy, której przedmiotem było wykonanie bliżej określonych robót związanych z przebudową amfiteatru i rozbudową Miejskiego Centrum (...) w G. za zapłatą wynagrodzenia ryczałtowego w kwocie 13.943.925,65 zł brutto. Sąd Okręgowy ustalił ponadto, że w trakcie wykonywania przedmiotu umowy powstała konieczność wykonania następujących dodatkowych robót budowlanych niewchodzących w zakres umowy: haków systemowych dla zapewnienia bezpiecznego poruszania się po dachu, ścian oporowych oraz muru z pustaków zalewowych, wymiany drzew, podłączenia pylonu ogłoszeniowego do elektrycznego zasilania oświetlenia miejskiego, zmiany podbudowy ciągu pieszego na podbudowę dla ciągu pieszo – jezdni, zmiany studni ściekowych w obszarze amfiteatru, wykonania elementów dodatkowych, wymiany zasilania energetycznego dla całego obiektu, które zostały wymienione w trzynastu protokołach konieczności sporządzonych z udziałem inżyniera kontraktu, w których wskazano zakres koniecznych robót dodatkowych i ich koszt. Powodowie wykonali część prac ujętych w tych protokołach, a mianowicie prace objęte protokołami nr (...). Roboty te nie były objęte dokumentacją projektową będącą podstawą wykonania przedmiotowej umowy, a ich wartość wyniosła 226 525,39 zł. W dniu 15 lipca 2011 r. strony podpisały protokół odbioru końcowego robót, w którym stwierdzono, że roboty wykonano zgodnie z projektem, a wszelkie zmiany, które wystąpiły miały charakter nieistotny. Przy dokonywaniu odbioru końcowego wykonawca wskazał w protokole odbioru na konieczność rozliczenia robót dodatkowych, a następnie wezwał pozwanego do zapłaty dochodzonej w pozwie kwoty, ale bezskutecznie.

Sąd Okręgowy wyjaśnił następnie, na podstawie jakich dowodów dokonał powyższych ustaleń i w jaki sposób ocenił zebrany w sprawie materiał dowodowy, po czym stwierdził, że powództwo zasługiwało na uwzględnienie w przeważającej części. Strony zawarły umowę o roboty budowlane, która przewidywała za wykonanie umówionych robót wynagrodzenie ryczałtowe, a ponieważ przepisy Kodeksu cywilnego o umowie o roboty budowlane nie zawierają regulacji dotyczących wynagrodzenia ryczałtowego i kosztorysowego, uzasadnione jest stosowanie w tym zakresie przepisów regulujących umowę o dzieło. W związku z tym powodowie w zasadzie nie mogli domagać się zmiany wynagrodzenia ryczałtowego, ponieważ przyjęli na siebie ryzyko możliwości zmiany cen oraz wzrostu lub obniżenia kosztów w stosunku do chwili zawarcia umowy. Nie obejmuje to jednak obowiązku wykonania w ramach ustalonego wynagrodzenia ryczałtowego takich prac, których wykonawca nie mógł przewidzieć na podstawie przedstawionej mu przez inwestora dokumentacji. Jej prawidłowe i wyczerpujące przygotowanie jest bowiem obowiązkiem inwestora, a wykonawca nie ma obowiązku jej wnikliwego analizowania i nie może ponosić konsekwencji istniejących w niej błędów lub niedokładności. W związku z tym Sąd Okręgowy wziął pod uwagę, że z opinii biegłego wynikało, że wykonanie

spornych robót było konieczne do dokończenia przedmiotowej inwestycji, przy czym fakt zawarcia umowy o roboty budowlane przy zastosowaniu wynagrodzenia ryczałtowego nie oznacza automatycznego wyłączenia możliwości wystąpienia w trakcie realizacji umowy konieczności wykonania dodatkowych robót budowlanych. Ponieważ strony nie zawarły dodatkowej umowy na wykonanie prac dodatkowych, powodowie mogą domagać się zapłaty za ich wykonanie na podstawie przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu, w szczególności o świadczeniu nienależnym w rozumieniu art. 410 § 1 k.c.

W konsekwencji Sąd Okręgowy na podstawie art. 405 k.c. uwzględnił powództwo do kwoty 226.525,39 zł z odsetkami ustawowymi za czas opóźnienia od dnia 18 kwietnia 2012 r. do dnia zapłaty, a w pozostałym zakresie oddalił powództwo oraz orzekł o kosztach postępowania zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik procesu i stosunkowego rozdzielenia na podstawie art. 100 k.p.c., przyjmując, że powodowie wygrali proces w 90,88 %, a pozwany w 9,12 %.

Powyższy wyrok został zaskarżony apelacją przez pozwanego w części uwzględniającej powództwo oraz orzekającej o kosztach procesu i kosztach sądowych (punkty: 1, 3 i 4 zaskarżonego wyroku). Pozwany zarzucił w apelacji naruszenie bliżej wskazanych przepisów prawa procesowego i materialnego oraz popełnienie przez Sąd pierwszej instancji błędów w ustaleniach faktycznych, domagając się zmiany wyroku w zaskarżonej części i oddalenia powództwa oraz zasądzenia od powodów na jego rzecz kosztów postępowania za obie instancje.

Powodowie wnieśli o oddalenie apelacji i zasądzenie od pozwanego na ich rzecz kosztów postępowania apelacyjnego według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja podlegała uwzględnieniu, aczkolwiek z przyczyn, które nie wynikały z podniesionych w niej zarzutów, lecz ze stwierdzenia, że zaskarżony wyrok został wydany w warunkach nieważności postępowania, którą należało wziąć pod uwagę z urzędu, mimo że przyczyny tej nieważności nie zostały dostrzeżone przez żadną ze stron, a zwłaszcza przez pozwanego, który wniósł przedmiotową apelację. W związku z tym Sąd Apelacyjny na podstawie art. 220 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. ograniczył rozprawę apelacyjną wyłącznie do kwestii wstępnych dotyczących nieważności postępowania przed Sądem pierwszej instancji i w konsekwencji w ogóle nie rozważał merytorycznie zasadności zarzutów apelacyjnych sformułowanych przez pozwanego.

Powyższa sytuacja była związana z posiadaną przez orzekający skład Sądu Apelacyjnego z urzędu wiedzą, że sędzia Wiesław Łukaszewski, który w dniu 7 lutego 2020 r. wydał zaskarżony wyrok, został w dniu 16 października 2019 r. powołany na stanowisko sędziego Sądu Apelacyjnego w Gdańsku (zob. ponadto załączoną do akt sprawy informację o pierwszym i kolejnych powołaniach sędziów Sądu Apelacyjnego w Gdańsku w zakresie odnoszącym się do sędziego W. Ł.). Oznacza to, że wskutek powołania na nowe stanowisko sędziowskie nie tylko zmienił on miejsce służbowe, w którym dotychczas pełnił urząd sędziego sądu powszechnego, ale stał się sędzią sądu wyższej instancji. W konsekwencji przede wszystkim zmienił się zakres jego kompetencji do rozpoznawania spraw sądowych, w związku z czym stracił uprawnienie do dalszego orzekania w Sądzie Okręgowym w Bydgoszczy, w którym pełnił służbę sędziowską przed powołaniem go na stanowisko sędziego Sądu Apelacyjnego w Gdańsku. Tym samym nie mógł już orzekać w niniejszej sprawie począwszy od dnia powołania na nowe stanowisko sędziowskie, tj. z dniem 16 października 2019 r.

Odmienne wniosku nie można wyprowadzić z treści art. 47b § 4 u.s.p., dodanego przez art. 1 pkt 20 ustawy z dnia 12 lipca 2017 r. o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2017 r., poz. 1452), na mocy którego do systemu prawnego wprowadzona została zasada niezmienności składu orzekającego, zgodnie z którą zmiana miejsca służbowego lub delegowanie do innego sądu oraz zakończenie delegowania nie stanowi przeszkody do podejmowania czynności w sprawach przydzielonych w dotychczasowym miejscu służbowym aż do ich zakończenia. Przepis ten nie ma bowiem zastosowania do zmiany miejsca służbowego na skutek awansu sędziego do sądu wyższej instancji, ponieważ obejmuje on wyłącznie sytuacje związane ze zmianą miejsca służbowego w określonych w nim wypadkach, a więc gdy mimo zmiany miejsca służbowego sędzia w dalszym ciągu orzeka jako sędzia

sądów danego szczebla, np. sędzia sądu rejonowego albo gdy sędzia zostaje delegowany na określony czas do innego sądu. W konsekwencji nie może on stanowić podstawy do orzekania przez sędziego w sprawach niemieszczących się w zakresie rzeczowym wynikającym z aktu powołania na określone stanowisko sędziowskie. W związku z tym orzekanie przez sędziego sądu wyższej instancji w sądzie niższej instancji jest dopuszczalne jedynie na podstawie delegacji określonej w art. 77 pkt 1 u.s.p.

Powyższe stanowisko zostało wyrażone w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 13 marca 2020 r. sygn. akt III CZP 68/19, której tezę, jak i uzasadnienie, Sąd Apelacyjny w składzie orzekającym w niniejszej sprawie w pełni podziela i przyjmuje za własne, wobec czego zbędne jest powtarzanie przedstawionej przez Sąd Najwyższy argumentacji, która jest przekonująca i wyczerpuje wszystkie zagadnienia związane z kwestią zakresu uprawnień sędziego do rozpoznawania spraw zgodnie z aktem powołania na konkretne stanowisko sędziowskie oraz ze skutkami procesowymi orzekania sędziego poza zakresem uprawnień wynikających z tego aktu. W tej sytuacji nie ma obecnie potrzeby szczegółowego powtarzania lub uzupełniania argumentacji przedstawionej przez Sąd Najwyższy w powyższej uchwale.

W ślad za tym Sąd Apelacyjny zbadał, czy sędzia W. Ł. po powołaniu go w dniu 16 października 2019 r. na stanowisko sędziego Sądu Apelacyjnego w Gdańsku uzyskał na podstawie art. 77 § 1 u.s.p. delegację od Ministra Sprawiedliwości do pełnienia obowiązków sędziego w Sądzie Okręgowym w Bydgoszczy, w szczególności w celu dalszego orzekania w niniejszej sprawie toczącej się przed powyższym Sądem pod sygn. akt VIII GC 201/15, ewentualnie czy został w tym okresie delegowany do orzekania w Sądzie Okręgowym w Bydgoszczy przez Prezesa Sądu Apelacyjnego w Gdańsku stosownie do art. 77 § 8 u.s.p. Z informacji uzyskanej z Oddziału Kadr tutejszego Sądu Apelacyjnego wynika jednak, że sędzia W. Ł. w okresie od dnia 16 października 2019 r. do dnia 7 lutego 2020 r. (tj. od chwili powołania go na stanowisko sędziego Sądu Apelacyjnego w Gdańsku do dnia wydania zaskarżonego wyroku) nie dysponował żadną z powyższych delegacji do pełnienia obowiązków sędziego w Sądzie Okręgowym w Bydgoszczy.

Prowadzi to do wniosku, że od dnia 16 października 2019 r. nie był on uprawniony do orzekania w niniejszej sprawie, wobec czego doszło w tym zakresie do nieważności postępowania, uregulowanej w art. 379 pkt 4 k.p.c., polegającej na sprzeczności składu sądu orzekającego w pierwszej instancji z przepisami prawa, bowiem sędzia W. Ł. z chwilą powołania go na stanowisko sędziego Sądu Apelacyjnego w Gdańsku utracił uprawnienia do pełnienia czynności sędziego w dotychczasowym sądzie, tj. w Sądzie Okręgowym w Bydgoszczy, w związku z czym mógłby nadal orzekać w niniejszej sprawie wyłącznie na podstawie odpowiedniej delegacji do pełnienia obowiązków sędziego w powyższym Sądzie Okręgowym, co jednak w okresie poprzedzającym wydanie zaskarżonego wyroku nie miało miejsca.

W tej sytuacji Sąd Apelacyjny na mocy art. 386 § 2 k.p.c. uchylił zaskarżony wyrok w granicach objętych apelacją i jednocześnie zniósł postępowanie przed Sądem pierwszej instancji w zakresie, w jakim doszło do nieważności postępowania przed tym Sądem oraz przekazał sprawę w tym zakresie w/w Sądowi do ponownego rozpoznania, pozostawiając mu jednocześnie rozstrzygnięcie o kosztach postępowania odwoławczego stosownie do treści art. 108 § 2 k.p.c.

SSO (del.) Karolina Sarzyńska SSA Przemysław Banasik SSA Marek Machnij